

L'audiodescripció a l'aula de CLE: una experiència didàctica

Anna Tudela-Isanta
Universitat Pompeu Fabra
ORCID: 0000-0002-4379-706X
anna.tudela@upf.edu

Gonzalo Iturregui-Gallardo
Universitat Autònoma
de Barcelona
ORCID: 0000-0003-3664-0045
gonzalo.iturregui@uab.cat

Blanca Arias-Badia
Universitat Pompeu Fabra
ORCID: 0000-0003-1218-986X
blanca.arias@upf.edu

Rebut: 12 de gener de 2024

Acceptat: 3 de juliol de 2025

Resum

Aquesta experiència didàctica presenta un taller d'audiodescripció fet amb estudiants universitaris de català com a llengua estrangera (CLE) de nivell A2/B1. L'audiodescripció és un servei d'accessibilitat dirigit principalment a les persones cegues o amb baixa visió que consisteix a traduir les imatges en paraules i s'ha demostrat que té un gran potencial a la classe de llengües estrangeres. El taller consta de tres parts: una introducció teòrica, exercicis individuals sobre audiodescripció i una activitat col·lectiva d'audiodescripció d'un curtmetratge animat. L'experiència va ser positiva i, a part de centrar-se en les competències lingüístiques, també va fomentar la sensibilitat a la inclusió i l'accessibilitat en la cultura.

Paraules clau

aprenentatge de català, audiodescripció, català com a llengua estrangera

1. Introducció

En els últims anys, s'ha incrementat l'ús de les modalitats de traducció audiovisual, com la subtitulació o el doblatge, entre d'altres, a les aules d'ensenyament-aprenentatge de llengües (Lertola, 2019; Talaván, 2020), també en el cas del català com a llengua estrangera (CLE) (Bardini & Espasa, 2023; Torralba, 2016, entre d'altres). Igualment, ha crescut l'interès per treballar aquestes modalitats de traducció com a metodologia d'ensenyament-aprenentatge significativa que pot contribuir no només a la millora de les habilitats lingüístiques, sinó també a potenciar habilitats transversals, com ara el pensament crític o les competències en la interacció amb entorns digitals (Bardini & Espasa, 2023). En aquest context, presentem un taller centrat en l'audiodescripció que es va dur a terme amb estudiants universitaris de CLE de nivell A2/B1.

L'audiodescripció «consisteix a traduir les imatges en paraules, és a dir, consisteix a traslladar els elements visuals —i també certs elements sonors difícils de comprendre sense les imatges— a elements lingüístics sonors. Es poden audiodescriure productes cinematogràfics, però també qualsevol altre tipus de contingut audiovisual o visual: programes televisius, teatre, òpera, dansa o circ, obres d'art, patrimoni cultural o natural, i esdeveniments en directe, etc.» (Matamala, 2019, p. 112). Tot i que l'audiodescripció tradicionalment s'ha relacionat amb la traducció, alguns autors en subratllen el potencial com a recurs didàctic, en especial en l'ensenyament de llengües estrangeres o addicionals, ja que permet treballar les quatre destreses lingüístiques que estableix el Consell d'Europa (2020): la recepció, la producció, la interacció i la mediació (Sanz-Moreno, 2017, 2022). A més, permet fer una atenció especial en l'adquisició de lèxic (Ibáñez Moreno & Vermeulen, 2014) o la fluïdesa oral (Ibáñez Moreno et al., 2015; Navarrete, 2018; Talaván & Lertola, 2016), però també en la redacció (Calduch & Talaván, 2018). En activitats d'aquest tipus, els estudiants valoren positivament el fet de combinar habilitats lingüístiques amb d'altres de transversals, com resumir o prendre decisions (Bausells-Espín, 2022), i el fet d'incorporar el contingut audiovisual a classe permet desenvolupar tasques innovadores per treballar amb nivells alts (Ibáñez & Vermeulen, 2014), tot i que també ens pot servir en nivells més baixos, ja que el guió audiodescriptiu es redacta en present.

2. Desenvolupament de l'experiència

L'experiència didàctica en què ens centrem es va fer en línia. Hi van participar deu estudiants de la Universitat Autònoma de Madrid i dos investigadors en aquest àmbit, també amb experiència professional en l'audiodescripció. El taller es va estructurar en dues sessions (en total, tres hores de durada), dividides en tres blocs. En el primer bloc, es va oferir una definició introductòria de les característiques principals de l'audiodescripció, que els estudiants van poder inferir parcialment amb l'anàlisi conjunta d'un exemple real d'audiodescripció en català, de la sèrie *Les de l'hoquei* (Brutal Media, 2019).

Al segon bloc, de manera individual, els estudiants van completar exercicis que abordaven diferents aspectes concrets de l'audiodescripció. Els exercicis es van fer amb l'eina d'accés lliure Formative, la qual permet a l'equip docent veure les respostes dels estudiants en temps real per anar-les comentant en veu alta. D'una banda, van audiodescriure un personatge (imatge estàtica) i un paisatge (*time-lapse*). Com a repte addicional, se'ls va demanar l'audiodescripció del fotograma d'una pel·lícula, que els estudiants van haver de repetir tres vegades, cada cop amb menys paraules. Això és rellevant perquè l'audiodescripció es fa quan no hi ha diàleg als productes audiovisuals i, per tant, moltes vegades està limitada per l'espai disponible. Així, els estudiants havien de seleccionar la informació més rellevant per adaptar la seva audiodescripció al context. D'una altra banda, es va proposar una activitat de lectura (locució) en veu alta. A l'hora d'audiodescriure, la manera en què es llegeix el missatge pot servir per transmetre informació i emocions als espectadors. Els estudiants havien de llegir una frase expressant diferents emocions: nervis, alegria, por, etc.

La tercera part del taller es va dedicar a l'audiodescripció del vídeo *Hair love*, un curtmetratge animat de Matthew A. Cherry, en què un pare ha de pentinar la filla per primera vegada. Els estudiants, en grups de tres o quatre, van preparar una primera versió de l'audiodescripció que, a continuació, van compartir amb la resta de la classe i, entre tots, es va consensuar un guió final. Un cop acabat el guió final, es van repartir les unitats d'audiodescripció de manera que cada estudiant en llegís, com a mínim, una o dues a l'audiodescripció del curt. Els estudiants van gravar les locucions a casa, de manera que poguessin practicar i enregistrar l'àudio en un ambient amb silenci.

Quan els estudiants van haver enviat la locució, vam muntar l'audiodescripció del curt, amb totes les intervencions dels estudiants. Vam enviar l'audiodescripció final a dos membres de

l'Associació Catalana per la Promoció de l'Accessibilitat (ACPA) amb baixa visió, que van proporcionar retroacció als estudiants. Considerem que el contacte directe amb usuaris de l'audiodescripció és recomanable en una activitat didàctica com aquesta per dos motius principals: en primer lloc, perquè demostra als estudiants l'impacte social real de la creació d'audiodescripcions i no els presenta el servei com un element allunyat dels seus beneficiaris principals. En segon lloc, perquè en accessibilitat el retorn de l'usuari es considera un element clau per vetllar per la qualitat de qualsevol producte o servei (Arias-Badia et al., 2022). Més enllà del retorn de correcció de tipus més estrictament lingüístic que puguin fer els professors de llengua, la validació de l'usuari pot donar pistes sobre l'efectivitat de les solucions trobades pels estudiants.

3. Consideracions finals

En conclusió, aquesta experiència didàctica va ser ben rebuda pels estudiants i els va permetre treballar les diferents competències lingüístiques a partir d'un producte real. A més, és una activitat flexible que es pot adaptar a diferents nivells i tipus d'estudiantat i, en el cas de les universitats de català a l'exterior, es pot vincular a continguts de cultura. De la mateixa manera, treballar a partir de l'audiodescripció ofereix una oportunitat per apropar l'accessibilitat a l'estudiantat i valorar el paper d'aquests serveis en la participació de les persones amb discapacitat a la vida cultural.

Referències

- Arias-Badia, B., Bestard-Bou, J. J., & Hermosa-Ramírez, I. (2022). Designing, making, and validating accessible products and services: An updated account of users' perspectives. *Journal of Audiovisual Translation*, 5(2), 57-75.
- Bardini, F., & Espasa, E. (2023). Audio description practice in the Catalan L1 classroom: Pedagogical challenges and opportunities in a minoritized language setting. *Journal of Audiovisual Translation*, 6(1), 164-188.
- Bausells-Espín, A. (2022). Audio description as a pedagogical tool in the foreign language classroom: An analysis of student perceptions of difficulty, usefulness and learning progress. *Journal of Audiovisual Translation*, 5(2), 152-175. <https://doi.org/10.47476/jat.v5i2.2022.208>
- Calduch, C., & Talaván, N. (2018). Traducción audiovisual y aprendizaje del español como L2: el uso de la audiodescripción. *Journal of Spanish Language Teaching*, 4(2), 168-180. <https://doi.org/10.1080/23247797.2017.1407173>
- Consell d'Europa (2020). *Common European framework of reference for languages*. <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/cefr-descriptors>
- Ibáñez Moreno, A., Jordano de la Torre, M., & Vermeulen, A. (2015). Diseño y evaluación de VISP, una aplicación móvil para la práctica de la competencia oral. *RIED, Revista Iberoamericana de Educación a Distancia*, 19(1), 63-81.
- Ibáñez Moreno, A., & Vermeulen, A. (2014). La audiodescripción como recurso didáctico en el aula de ELE para promover el desarrollo integrado de competencias. Dins R. Orozco (Ed.), *New directions in Hispanic linguistics* (pp. 264-292). Cambridge Scholars Publishing.
- Lertola, J. (2019). Audiovisual translation in the foreign language classroom: Applications in the teaching of English and other foreign languages. *Research-publishing.net*. <https://research-publishing.net/book?10.14705/rpnet.2019.27.9782490057252>
- Matamala, A. (2019). *Accessibilitat i traducció audiovisual*. Eumo.
- Navarrete, M. (2018). The use of audio description in foreign language education. A preliminary approach. *Translation and Translanguaging in Multilingual Contexts*, 4(1), 129-150.

- Sanz-Moreno, R. L. (2017). The audiodescriber as a cultural mediator. *Spanish Journal of Applied Linguistics*, 30(2), 538-558
- Sanz-Moreno, R. L. (2022). L'écriture en français à travers l'appréhension d'un nouveau genre textuel: l'audiodescription. *Çédille, Revista de Estudios Franceses*, 22, 455-473. <https://doi.org/10.25145/j.cedille.2022.22.21>
- Talaván, N. (2020). The didactic value of avt in foreign language education. Dins L. Bogucki & M. Deckert (Eds.), *The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility* (pp. 567-592). Palgrave Macmillan,
- Talaván, N., & J. Lertola (2016). Active audiodescription to promote speaking skills in online environments. *Sintagma, Revista de Lingüística*, 28, 59-74.
- Torrallba, A. (2016). *L'aprenentatge de llengües a través de la traducció audiovisual: la subtitulació com a eina per a l'adquisició de lèxic en llengua estrangera*. Tesis doctoral. Universitat Jaume I.
- Walczak, A. (2016). Foreign language class with audio description: A case study. Dins A. Matamala & P. Orero (Eds.), *Researching audio description. New approaches* (pp. 187-204). Palgrave Macmillan.